

Spionage Waarom laat de universiteit haar eigen studenten schaduwen én fotograferen door beveiligers in burger? **6**

8

JQA Leidse sporen van een depri president

2

Hete herfst Docenten gaan 'disruptief staken'

Affaire Hofman: contra-expertise

Er is onvoldoende bewijs waaruit zou blijken dat archeologenkoppel Corinne Hofman en Menno Hoogland de wetenschappelijke integriteit hebben geschonden, concluderen fraudeonderzoekers in een contra-expertise

Op kamers of kamperen? Anne Stork kon onmogelijk een kamer vinden in Leiden, mocht gelukkig de caravan van haar opa en oma lenen en staat nu op camping Stochemhoeve. 'Er kamperen hier nog acht studenten'

-1 MILJARD = BELACHELIJK

Hoewel de zon volop schijnt, hangen er maandagochtend donkere wolken boven het Utrechtse Domplein. Wetenschappers, docenten en een handjevol studenten en bestuurders hebben zich verzameld om te protesteren tegen de draconische bezuinigingen op het hoger onderwijs. Dit is de zogeheten Ware Opening: een alternatief voor de officiële opening van het academisch jaar. Studenten houden protestborden omhoog met teksten als 'Eppo steun ons in de strijd, geef ons geld voor kwaliteit!' en 'Studenten zijn geen melkkoeien!' Op het plein ligt een rood, vierkant doek waar met koeienletters '-1 MILJARD' op staat: het bedrag dat het kabinet op het hoger onderwijs wil bezuinigen. Daarachter staat een podium, waar onder meer de Algemene Onderwijsbond, tsvb, Promovendi Netwerk Nederland, De Jonge Akademie, UNI, Vereniging Hogescholen, WOinActie en FNV een toespraak houden. Zij hebben één gezamenlijk doel: de bezuinigingen van tafel krijgen.

Wetenschappers, docenten en studenten maken zich op voor een 'hete herfst' zolang het kabinet vasthoudt aan de aangekondigde bezuinigingen van 1 miljard euro op hoger onderwijs. 'Wij zullen de meest disruptieve staking aller tijden uitroepen.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
FOTO ANP

Daar is veel reden toe, vat voorzitter van de Algemene Onderwijsbond Tamar van Gelder de gevolgen samen. 'Het Groeifonds en het Fonds voor Onderzoek en Wetenschap worden voor miljarden gekort, over de gehele linie worden subsidies ingetrokken en voor studenten komt de langstudeerboete terug. Dat doet het kabinet zonder overleg met de sector en in tegenspraak met eerdere afspraken. Dat is onbehoorlijk bestuur, contractbreuk en maakt de overheid onbetrouwbaar.' Voor studenten is de langstudeerboete vanzelfsprekend het heetste hangijzer - vanaf 2026 moet iedereen die langer dan een jaar uitloopt 3000 euro betalen. 'Dit kabinet heeft besloten onze toekomst af te pakken', zegt tsvb-voorzitter Abdulkader Karbache in zijn toespraak. 'Terwijl het collegegeld tien procent omhoog gaat, de rente zorgt voor een verdubbeling van de studieschuld en studenten kamers soms dertig procent in prijs stijgen, besluit dit kabinet een langstudeerboete in te voeren. Het is een keiharde straf voor studenten die allang niet meer rond kunnen komen. Stu-

deren wordt weer voor de elite.' Hij laat het publiek scanderen: 'STUDEREN IS EEN RECHT! GEEN PRIVILEGE!' Tussen de studenten staat een zesdeklasser van het vwo namens het Landelijk Actie Komitee Scholieren (LAKS). Zij is uit Drenthe gekomen om het protest bij te wonen. Ze wil anoniem blijven, maar vertelt zich ernstig zorgen te maken om de langstudeerboete. 'Ik zit erover te denken om volgend jaar naar het mbo te gaan, omdat ik dan zekerder ben dat ik de opleiding haal zonder studievertraging. Zonder de langstudeerboete zou ik waarschijnlijk kiezen voor de hogeschool of universiteit. Die drieduizend euro kunnen mijn ouders en ik niet zomaar betalen.' 'Zeer problematisch', noemt voorzitter van Dwaars (de jongerenorganisatie van GroenLinks) Minne van der Mast dit voorbeeld. 'Studeren moet een recht zijn, je moet er niet op worden afgestraft als je daar de financiële mogelijkheden niet voor hebt. Dat is belachelijk en het creëert ook nog een enorm klassenverschil. Bovendien hebben studenten al veel mentale en financiële problemen.'

'Er staan vijfduizend banen op het spel. Het kabinet schiet zichzelf in de voet'

Niet alleen is er straks veel minder geld voor onderzoek en wordt langer studeren bestraft. Ook de verbetering van de positie van promovendi - die al jaren last hebben van een hoge werkdruk, een onzekere toekomst door tijdelijke contracten en problemen met sociale onveiligheid en machtsmisbruik - lijkt met deze bezuinigingen verder weg dan ooit. En dan is er nog de *Wet internationalisering in balans*, die niet alleen de positie van niet-Nederlandse onderzoekers zal verslechteren maar ook de concurrentiepositie van Nederland als kennisland. 'Het kabinet schiet zichzelf in de voet: het wil een concurrerende economie hebben, goede zorg hebben en een weerbare samenleving zijn', zegt UNI-voorzitter Casper van den Berg. 'Er staan minstens vijfduizend banen op het spel, de kwaliteit van het onderwijs staat onder druk waar patiënten, basisschoolleerlingen en ouderen die zorg nodig hebben heel snel de gevolgen van zullen ondervinden. Wij hebben allemaal reden om ons grote zorgen te maken.' In de menigte staat D66-Kamerlid Jan Paternotte. 'Ik heb het idee dat het kabinet de begroting moest rondkrijgen en dacht: we verhogen wel even het collegegeld en verlagen de studiebeurs', zegt hij. 'Dat er duizenden banen verloren gaan, dat hadden ze volgens mij niet door. Ik ga ervoor zorgen dat hen wel duidelijk is wat ze precies aanrichten en dit proberen tegen te houden door voorstellen te doen.' Is dat kansrijk? 'Je ziet een soort revanchisme: die linkse universiteiten gaan we eens aanpakken. Zeker bij de PVV zie ik daar veel boosheid over. Dat is een heel naar sentiment. De VVD en NSC weten heus wel hoe de wetenschap werkt, ik hoop dat zij nog goed gaan nadenken over wat dit betekent.' 'Ik betwijfel of er veel ruimte is voor onderhandeling', zegt Mirjam de Baar, bestuurder van de Leidse faculteit Geesteswetenschappen. 'Minister Eppo Bruins heeft gewoon getekend bij het kruisje: dit is je opdracht. Ik heb nog niet het idee dat hij daarvoor zal gaan liggen. Daarom is het belangrijk dat we laten horen dat dit onacceptabel is. Alles wat Dijkgraaf in gang heeft gezet, wordt nu weer afgebroken.' Ze noemt het 'rampzalig' als de bezuinigingen doorgaan. 'We moeten Prinsjesdag nog afwachten, maar dat het de toekomst van specifiek onze faculteit in gevaar brengt is wel duidelijk met dit beleid. En we moeten überhaupt al bezuinigen, dit komt er nog bovenop.' Van Gelder suggereert dat er nog een hoop protesten volgen. 'Wij gaan niet alleen zorgen voor een broeierige september, maar voor een hete herfst.' Volgens WOinActie-oprichter Rens Bod zijn er straffe acties nodig. 'Niet een paar uur staken op een willekeurige dag, maar bijvoorbeeld stoppen met tentamens nakijken. Als deze radicale rechtse regering de bezuinigingen niet van tafel haalt op Prinsjesdag, zullen wij in overleg met de vakbonden de meest disruptieve staking aller tijden uitroepen.' Op 14 november staat er een grotere actie gepland. Het is nog niet bekend waar die zal plaatsvinden.

Dat plucheplakkers het minst competent zijn, is een universeel gegeven

Sandro Veronesi's magistrale roman *In de ban van mijn vader* bevat een tenenkrommende scène waarin de hoofdpersoon na een gezellig etentje zijn gasten uitlaat en dan de intercom (nu zou dat de videodeurbel zijn) aanzet om te horen wat zij over hem zeggen. Als lezer schreeuw je de hoofdpersoon bijna toe dit niet te doen, zeker niet omdat hij hiervoor gewaarschuwd was door zijn vader. (Al moet ik toegeven dat het als vader verdomd verdruk is om je zoon op het hart te drukken iets zeker niet te doen als die daar uit zichzelf nooit aan gedacht zou hebben.)

Wat hij hoort, staat in schril contrast met hoe bij zelf de avond beleefd heeft. De grond zakte onder zijn voeten weg. Ik moest aan deze meesterlijk oncomfortabele scène denken toen ik op vakantie eindelijk de rust en de tijd had om op het strand primaire bronnen uit mijn geliefde Koryō-periode (918-1392) door te nemen en daarbij stuitte op de volgende passage: 'Herfst, Zevende Maand. Commissaris van de Veiligheidsraad Ch'oe Uch'ong is gestorven. Uch'ong was dom en traag van karakter. Toen hij 72 werd, werd hij verzocht met pensioen te gaan. Zijn tijdsgenoten kritiseerden hem.' Je hoeft geen Koryō-expert te zijn om de bijna achtelooze en daarom des te pijnlijker veroordeling van Ch'oe Uch'ong aan te voelen die hem na zijn dood ten deel viel - en klaarblijkelijk ook al bij leven. Een minister traag en dom noemen was in principe *not done*, en helemaal niet na iemands dood, maar het is duidelijk dat de mans domheid en traagheid van epische proporties geweest moeten zijn en nood breekt nu eenmaal wetten. Het wordt nog erger als je weet dat hoge ambtenaren vanaf hun zeventigste om pensioen mochten verzoeken, maar meestal van de heerser nul op het rekest kregen omdat ze voorslagnog onmisbaar waren. Ik heb menig verzoekschrift tot pensionering en afwijzingen daarvan vertaald. Ch'oe was blijkbaar zo ongeliefd, onmogelijk of incompetent (of een combinatie daarvan) dat hem verzocht werd

Van hoeveel mensen zal gezegd worden dat zij dom en traag van karakter waren?

op te stappen. Ik geloof niet dat ik dat eerder ben tegengekomen in de vijfhonderd jaar die de Koryō staat heeft mogen bestaan, maar het is wellicht een universeel gegeven dat plucheplakkers meestal de minst competente types zijn. Het is duidelijk dat Ch'oe Uch'ong geen middeleeuws equivalent bezat van Veronesi's intercom. Hij lijkt volkomen onwetend te zijn geweest van hoe er over hem werd gedacht, in staat om de wereld te zien zoals hij dat wilde en niet zoals die was. Je zou willen, voor het welzijn van de samenleving en voor zijn collega's, dat hij wel de beschikking over die intercom had gehad, zodat hij in een moment van vernietigend zelfinzicht een

dosis onverwacht toegebrachte verpletterende eerlijkheid de samenleving zijn verdere professionele activiteiten zou hebben bespaard. Zo'n intercom zouden we eigenlijk allemaal moeten hebben om af en toe, dat is al meer dan genoeg, geconfronteerd te worden met hoe we nu echt worden gezien. Ik vraag me namelijk af hoeveel Ch'oe Uch'ongs er zullen geweest blijken te zijn wanneer de kronieken van onze tijd geschreven worden. Van hoeveel mensen gaat gezegd worden dat zij "dom en traag van karakter" waren? Dat hun tijdsgenoten hen kritiseerden, terwijl zij zelf weigerden een stap opzij te doen? Hoeveel aanstootgevend gedrag wordt pijnlijk zichtbaar als de verhullende sluier van de onmiddellijke nabijheid wordt opgelicht? Hoeveel plausibel lijkende besluiten zouden een keizer zonder kleren blijken? Zo vraag ik me af wat de intercom van Veronesi voor elkaar gekregen had, als die, ik noem maar iets, na een willekeurige overleg tussen aanstaande coalitiepartners opeens was verschenen en aan een van de overlegpartners had laten horen wat de anderen nu echt van hem dachten. Hoe meer je van jezelf denk, hoe noodzakelijker nederig stemmende momenten van onvermurwbare introspectie zijn. Al was het alleen maar om anderen tegen jou te beschermen.

De cultuurverandering bij archeologie kan beginnen

Onderzoeksbureau Breinkorf gaat de komende twee jaar de cultuurverandering bij de faculteit Archeologie begeleiden. 'En nu volle kracht vooruit.'

DOOR ELSE VAN DER STEEG

De roep om een cultuurverandering klonk naar aanleiding van het vernietigende rapport rond wangedrag door hoogleraar Corinne Hofman en haar partner Menno Hoogland. In het rapport adviseert de commissie om te sturen op 'heling voor alle betrokkenen, een gezonde organisatiecultuur, en een effectief systeem om bij te sturen'. Op 16 september gaat het traject, dat twee jaar zal duren, officieel van start met een grote 'kick-offmeeting' voor de gehele staf, inclusief rhd's en gastmedewerkers. Hoe de verdere invulling er precies uit gaat zien is ook voor het faculteitsbestuur nog niet bekend. Het college van bestuur heeft een bureau geselecteerd, benadrukte portefeuillehouder bedrijfsvoering Jan Pronk tijdens de faculteitsraadvergadering. 'Daar hebben wij geen invloed op gehad. Wij hebben van het begin af aan gezegd: het is verstandig als het college selecteert en de onderzoeksvraag bepaalt. Dan kunnen wij met onze handen vrij, vrij deelnemen in het traject.'

Voorzitter van de faculteitsraad Merlijn Veltman reageert: 'We zijn blij dat er zo'n grote kick-off is en het duidelijk is dat er iets gaat gebeuren. Het is belangrijk om ook aan studenten duidelijk te maken dat er iets gaande is.' Dit beaamt het bestuur.

Een van de speerpunten waar het onderzoeksbureau zich op zal richten, is heling binnen de organisatie. Vice-voorzitter Alex Geurds: 'We hebben wel wat over definities heen en weer gepraat van: wat bedoelen we daar nou eigenlijk mee? Het is denk ik goed om dat nog wat meer uit te spitten. Het is vooral een proces van patroonherkenning in termen van hoe mensen met elkaar omgaan binnen onze organisatie: wat er wel en niet gezegd kan worden.'

Zonder namen te noemen verwijst Geurds nog kort naar het onderzoeksrapport rond de affaire: 'Misschien goed om even toe te voegen: als je het commissieverslag erop naslaat wordt het proces van heling heel breed ingezet, eigenlijk met alle betrokkenen. Het is hier niet de bedoeling dat de personen in kwestie, Persoon A en Persoon B, daar ook deel van uitmaken. Het is dus niet zo dat de faculteit zich moet helen met deze twee personen. Dat was wel een heel belangrijk besluit, omdat er gewoon veel te veel mensen hier rondlopen waardoor het proces dan niet zou werken.'

'Dat past ook niet bij het besluit dat door het college genomen is', aldus Jan Pronk. 'Uit de reacties op het rapport blijkt dat mensen aan de slag willen met elkaar, die willen het vervolg zien. Ik ook, en het bestuur ook. De selectie en aanbesteding van een bureau moet volgens de regels. Het gaat ook over een substantieel bedrag, dat heeft even zijn tijd nodig. Nu is het er, en kunnen we met hun hulp volle kracht vooruit.'

Contra-expertise: geen schending wetenschappelijke integriteit

Er is onvoldoende bewijs waaruit zou blijken dat archeologenkoppel Corinne Hofman en Menno Hoogland de wetenschappelijke integriteit heeft geschonden. Dat concluderen twee Maastrichtse fraudeonderzoekers in een contra-expertise die in handen is van Mare.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Eind april publiceerde de Leidse universiteit een onderzoeksrapport waaruit bleek dat Hofman en Hoogland zich decennialang hebben schuldig gemaakt aan ernstig sociaal grensoverschrijdend gedrag zoals intimidatie, discriminatie, manipulatie, pesten, uitlachen en bespotten. De archeologen misbruikten hun machtspositie, trokken openlijk de kwaliteit van medewerkers in twijfel en brandden hun werk af.

Ook vond de interne onderzoekscommissie het 'aannemelijk' dat het duo de wetenschappelijke integriteit schond door datamanipulatie en het zich onrechtmatig 'toe-eigenen van onderzoeksmateriaal van derden'. Het college van bestuur startte daarop een ontslagprocedure tegen Hofman, waarvan de zaak op 10 oktober bij de kantonrechter dient.

Twee leden van de commissie wetenschappelijke integriteit van de Universiteit Maastricht, Bruno de Witte en Sjaak Koenis, concluderen nu echter dat er onvoldoende bewijs is voor schendingen van de wetenschappelijke integriteit en dat die aantijgingen dus niet mogen meewegen in het besluit Hofman te ontslaan. Het verzoek voor hun contra-expertise komt van Hofman en Hoogland, maar De Witte en Koenis zijn voor hun onderzoek benaderd door de Leidse hoogleraar en universitaire vertrouwenspersoon wetenschappelijke integriteit Jan van Ruitenbeek. Ze 'kennen geen van de betrokken partijen', schrijven ze in hun verslag, 'en hebben ook geen nader contact met hen gehad'. Volgens De Witte en Koenis is er 'geen aanleiding om te spreken van schending van wetenschappelijke integriteit, zelfs niet van bedenkelijk gedrag, en hoogstens van een enkele lichte tekortkoming', en is er 'onvoldoende bewijs om het verzoek tot ontbinding van Hofmans dienstverband (mede) te rechtvaardigen'.

Dat geldt volgens hen óók voor het meest opvallende incident uit het onderzoeksrapport: volgens drie getuigen zouden tijdens een veldwerkepeditie in 2009 in St. Lucia in een depot 'op geveldaddige wijze en zonder vergunning gebitsresten uit skeletten' zijn ontvreemd. Die zouden uit een schedel zijn getrokken met een tang, zonder de benodigde vergunningen en 'zonder acht te slaan op de in de archeologie algemeen aanvaarde ethische en technische regels'.

Maar Hofman en Hoogland verklaren nu schriftelijk dat de 'regels met betrekking tot het extraheren van tanden op dat moment nog niet bestonden' en dat het verwijderen van de gebitsresten 'op een vakkundige manier met een Leatherman multitool is uitgevoerd en niet met een hamer en schroevendraaier' zoals in het onderzoeksrapport staat. Dat de vergunning ontbrak was 'een formaliteit': snel na de gebeurtenis was de vergunning er wel. Er ontbrak wel een exportvergunning voor het vervoeren van de resten naar Leiden, wat ertoe leidde dat 'het materiaal de eerste jaren na de gebeurtenis helemaal niet gebruikt kon worden', aldus het duo.

Op basis van dat verweer concluderen De Witte en Koenis dat 'niet voldoende is onderbouwd' dat het koppel de 'normen voor goede onderzoekspraktijken inzake de extractie van menselijke resten' heeft overschreden.

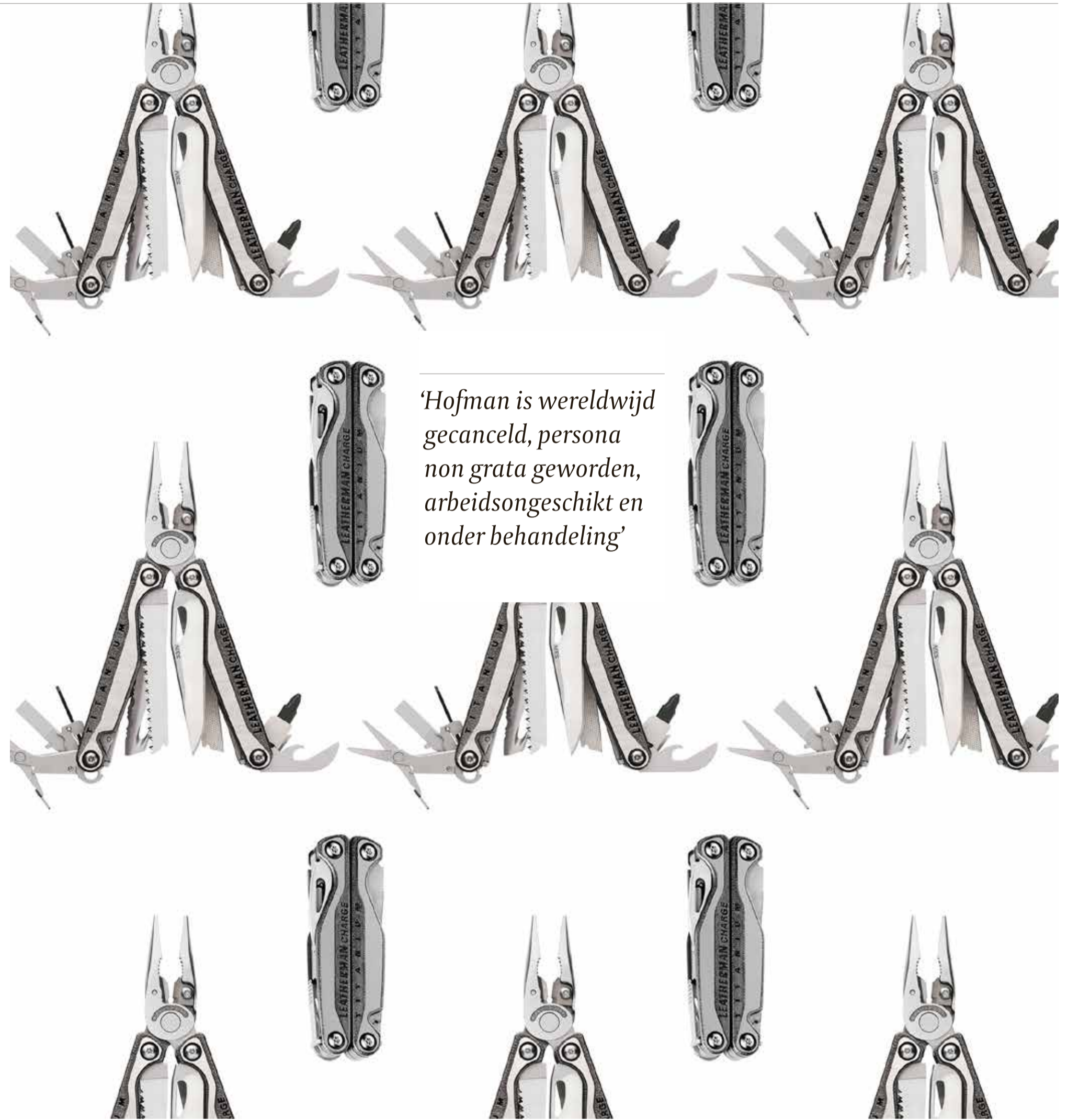
Verder hebben De Witte en Koenis 'geen bewijzen gevonden van kwalijke omgang met de toegang tot data' en stellen zij dat hier geen gedragsregels zijn overtreden. Datzelfde geldt voor kwesties rond auteurschap, zoals klachten over het afdwingen van co-auteurschap op publicaties, het toevoegen van auteurs om niet-inhoudelijke redenen en het onthouden van erkenning voor bijdragen in het onderzoek. 'Wij menen dat deze gevallen niet wijzen op serieuze problemen met betrekking tot auteurschap', aldus de twee. 'Aan het auteurschap van de kleine groep klagers is in het algemeen aantoonbaar recht gedaan'.

Twee klagers meldden dat Hofman druk op hen uitoefende om in hun werk te verwijzen naar publicaties van Hofman. Hofman en Hoogland stellen dat 'verwijzen naar eigen publicaties een grijs gebied vormt bij het doen van gezamenlijk onderzoek of bij de begeleiding van studenten of rhd's'.

De Witte en Koenis vinden die verdediging 'overtuigend', temeer omdat de onderzoekscommissie 'niet de moeite heeft genomen om in de aangedragen gevallen te onderzoeken of deze verwijzingen naar eigen werk verdedigbaar of laakbaar waren'. Hun conclusie: ook hier is de Gedragscode niet overtreden.

Om twee redenen is de vraag wat de contra-expertise waard is. Ten eerste is die uitsluitend gebaseerd op drie schriftelijke bronnen: het adviesrapport van de onderzoekscommissie, het verzoek van de Universiteit Leiden tot ontbinding van het dienstverband van Hofman en het verzoek tot contra-expertise, opgesteld door Menno Hoogland en Corinne Hofman.

Ten tweede gaat de contra-expertise uitsluitend in op de vermeende schending van de wetenschappelijke integriteit, terwijl de klachten van de negentien melders voor een groot deel gingen over het sociale wangedrag van Hofman en Hoogland, zoals te lezen in het onderzoeksrapport. Toch ziet Petra Charbon, de advocaat van Hofman en Hoogland, steun in de contra-expertise voor haar verdediging op 10 oktober. Dat schrijft ze in een brief aan juristen van de Universiteit Leiden die dateert van 28 augustus en waarvan ook een kopie naar de universiteitsraad is gestuurd. Volgens haar is er 'geen redelijke grond' om Hofman te ontslaan, 'blijft er niets over' van de bevindingen van de onderzoekscommissie over de wetenschappelijke integriteitskwesties en noemt ze de onderzoekscommissie 'niet onafhankelijk', omdat alle leden aan de Leidse universiteit zijn verbonden.

'Hofman is wereldwijd gecancelled, persona non grata geworden, arbeidsongeschikt en onder behandeling'

Ook de rol van de decaan van de faculteit Archeologie, Jan Kolen, 'verdient afkeuring'. Volgens Charbon heeft hij actief gezocht naar melders, droeg hij verschillende petten, is hij ook zelf onderzoek gaan doen en zou hij Hofman 'volledig onverwacht op een uitermate intimiderende wijze hebben benaderd met meldingen'. Ook zou Hofman maar één dag de tijd hebben gekregen om juridisch advies te regelen. Daarnaast schrijft Charbon dat de openbaarmaking van het onderzoeksrapport tot 'gigantische schade heeft geleid' voor Hofman: 'Zij is wereldwijd gecancelled, persona non grata geworden, het is haar door het college verboden naar de universiteit te komen, zij is geïsoleerd gemaakt en geraakt en inmiddels is zij arbeidsongeschikt en onder behandeling'. Volgens Charbon is Hofman door het college 'volkomen verkeerd en uitermate onzorgvuldig behandeld' en is de handelwijze van het college 'bestuurlijk grensoverschrijdend'. In de brief doet ze een 'dringend beroep' op het college van bestuur om de ontslagprocedure een halt toe te

roepen en 'het gesprek aan te gaan over een gezamenlijke oplossing in ieders belang'. Gebeurt dat niet en zet het college 'deze ramkoers door', dan zal zij de rechtbank op 10 oktober verzoeken de ontslagprocedure teniet te doen en 'substantiële financiële vergoedingen' te vragen. Ter voorbereiding van die rechtszaak heeft Charbon namens Hofman op 12 juli een Woo-verzoek ingediend bij de Universiteit Leiden. Zo wil ze onder meer schriftelijke en mondelinge verklaringen inzien, schriftelijke verslaglegging van de gesprekken op basis van audio-opnames en nagezonden correspondentie. Uit een andere brief van Charbon, aan de rechtbank in Amsterdam die is gestuurd op 28 augustus, laat Charbon weten nog geen reactie van de universiteit te hebben gekregen terwijl de termijn op 23 augustus zou zijn verstreken. 'De informatie is van groot belang voor het voeren van verweer', schrijft de advocaat. Zij vraagt de rechtbank in de brief om de 'definitieve uitkomsten van het Woo-verzoek af te wachten alvorens het ontbindingsverzoek te behandelen'.

'Het oordeel is aan de rechter', reageren universiteit en archeologiedecaan

Universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke wil niet inhoudelijk reageren op de contra-expertise en de brieven van Charbon. Op de stand van zaken rond het Woo-verzoek 'kunnen en mogen we niet ingaan vanwege privacy-regels, maar in het algemeen kunnen we wel zeggen dat we ons aan de wet houden bij de behandeling van elk Woo-verzoek, en dus ook aan termijnen waarbinnen een en ander moet plaatsvinden, en ons dus ook houden aan de regels die voor eventuele verlenging of opschorting gelden'. Ook decaan van Archeologie Jan Kolen wil niet inhoudelijk reageren op de aantijgingen van Charbon jegens hem in de brief aan juristen van de universiteit. 'Voor een correcte weergave van mijn rol als decaan in het proces verwijs ik naar het gepubliceerde onderzoeksrapport van de onderzoekscommissie', laat hij weten. 'Het oordeel is nu verder aan de rechter.'

Psst... er zit een stille achter je

Bezetting van Wijnhaven door Pro-Palestina-activisten, 16 mei 2024

Waarom laat de universiteit studenten schaduwen en fotograferen door beveiligers in burger? Studenten en medewerkers zijn verbijsterd, het faculteitsbestuur schuift 'het pijnpunt' door naar het college. 'Mensen zijn bang om naar college te gaan omdat zij er steeds worden uitgepikt.'

DOOR VINCENT BONGERS EN MARK REID
FOTO MARCEL VAN DEN BERG

'Studenten zijn zich allang bewust van de "observeerders" in burger', vertelt student Esma (achternaam bekend bij de redactie). Gedurende de afgelopen maanden verzamelde zij de ervaringen van verschillende studenten met de beveiliging in het Haagse Wijnhavengebouw. 'Steeds vaker zeggen studenten tegen elkaar: "Niet over je schouder kijken, maar er zit een stille achter je."'

'Geen van de studenten en medewerkers die ik sprak voelde zich veiliger door de veiligheidsmaatregelen. Een student vertelde me dat de extra veiligheidsmaatregelen in Wijnhaven haar relatie met de universiteit hebben beschadigd. Ze zei: "Elke keer als ik hier kom, moet ik mijn IJ-kaart laten zien aan die bewaker die om negen uur 's ochtends naar me kijkt alsof ik iemand ga aanvallen, terwijl ik gewoon naar mijn werkcollege wil gaan."'

Die ontvredenheid met het universitaire beveiligingsbeleid was afgelopen week ook merkbaar bij de faculteitsraadsvergadering van de Faculteit Governance and Global Affairs. Studenten en medewerkers reageerden woedend over de inzet van undercover beveiligers, die door het AD werd onthuld. Het bestuur erkent dat de inzet van beveiligers in burger 'een pijnpunt' is en wil ook graag meer transparantie van het college over de genomen maatregelen.

Studenteraadslid Archie Archie verzocht het faculteitsbestuur om opheldering te geven over de handelwijze van de beveiliging. 'Er zijn volgens het AD op de universiteit undercover beveiligingsmedewerkers actief die doen alsof ze studenten zijn. Klopt dat?'

Interim-decaan Koen Caminada reageerde heel voorzichtig en koos ervoor om als reactie op de vragen de officiële verklaring van de universiteit over de beveiligingskwesitie voor te lezen. 'De universiteit heeft geen undercover personeel in dienst', las hij voor. 'Wel beveiligers in burger. Zij hebben tot taak de veiligheid van studenten en medewerkers te waarborgen. Zij doen dit door verdachte situaties vroegtijdig te signaleren zodat er de-escalering kan worden opgetreden. De functienaam van deze medewerkers is proactief beveiligers. Zij hebben een beveiligingspas en zijn enkele keren ingezet. Deze beveiligers hebben toestemming om een opname te maken wanneer zij een overtreding van de huishoudelijk regels constateren.' Na de voorgelezen verklaring zei Caminada weer op eigen titel: 'Zij dragen geen bedrijfsuniform maar zijn voor veel medewerkers heel herkenbaar. Voor studenten wat minder. Dat is ook wel een pijnpunt. De vraag is even: hoe herkenbaar zijn deze mensen voor de eigen gemeenschap? Zou het niet zo moeten zijn dat ze voor iedereen herkenbaar zijn? Daar gaan we over in gesprek met het college.'

'Studenten van kleur hebben het gevoel dat zij doelwit zijn van controles'

Studenteraadslid Sophia Ritscher wilde weten hoe de beveiligers bepalen welke conversaties ze volgen en wie ze op de foto zetten? Wat zijn de criteria? Kijken ze naar een specifieke groep?'

'Dat zijn heel goede vragen', reageerde Caminada. 'Dat willen we ook voorleggen aan het college: wanneer er wel of niet bepaalde maatregelen gelden en op welke criteria dat is gebaseerd.'

Personeelsraadslid Densua Mumford vond dat de beveiliging de academische vrijheid aantast. 'Vindt het faculteitsbestuur dat deze veiligheidsmaatregelen verenigbaar zijn met de academische vrijheid, de vrijheid van meningsuiting en andere waarden waar Leiden voor staat?'

Caminada had daarop niet meteen een antwoord. 'Kun je me deze vraag mailen?' vroeg hij. 'Ik wil hierover nadenken, want het is een erg belangrijke vraag waar niet eenvoudig een "ja" of "nee" op is te geven.'

Tijdens de universiteitsraadsvergadering in juli kwam de beveiliging ook al aan bod. Joost Augusteijn van personeelspartij LAG maakte zich toen grote zorgen over de informatie die hij kreeg van studenten en medewerkers. 'Er is veel onrust over de situatie in Den Haag. Ik weet dat er beveiliging in burger in Wijnhaven is. Verder zijn er tassencontroles en worden er door beveiligers foto's gemaakt van studenten en medewerkers. Ik heb ook gehoord dat er toegangspoortjes komen.' Studenten van kleur hebben het gevoel dat zij juist doelwit zijn van controles, aldus Augusteijn. 'Er zijn studenten die bang zijn om naar de universiteit te gaan omdat zij er steeds uitgepikt worden. Een pijnlijke situatie.'

'Mocht daar sprake van zijn, dan is dat zeer pijnlijk', reageerde vice-collegevoorzitter Martijn Ridderbos. 'Als we daar signalen over krijgen, dan reageren wij daar op.'

Verder wilde hij niet inhoudelijk ingaan op de opsomming van Augusteijn. 'Sommige voorbeelden zijn waar, andere voorbeelden niet. Ik wil daar verder niet op reageren, want dan komen we in een welles-nietesdiscussie en daar gaat het nu niet om. Alles wat we doen met betrekking tot veiligheid moet proportioneel zijn. We moeten afwegen of de dreiging zo structureel is dat we bijvoorbeeld poortjes willen plaatsen. En als we ze willen neerzetten, moeten we beseffen dat dat een symbolische werking heeft. We zullen dat besluit niet lichtvaardig nemen.'

Caminada ging in de faculteitsraadsvergadering in op het verwijt van etnisch profileren. 'Ik heb stoere mannen en vrouwen met tranen in hun ogen zien staan bij de portiersloges omdat hen werd verweten dat zij zich schuldig zouden maken aan etnisch profileren. Ik wil buiten de discussie blijven of dat wel of niet zo is, maar het verwijt doet iets met mensen. Het is onwaarschijnlijk pijnlijk. Zij herkennen deze aantijging in ieder geval niet.'

Esma's zwartboek bevestigt de angst onder studenten: 'Toen ik iemand vroeg of ze zich veiliger voelde op de campus door de maatregelen lachte ze: "Nee, natuurlijk niet. Ik voel me met de dag onveilig. Ik wacht op de dag dat ik afstudeer en niet meer terug hoef te komen."'

Ook verklaarden studenten tegen Esma dat zij zonder aanleiding van dichtbij zijn gefotografeerd door een persoon in burger. Deze 'stille' kon na het tonen van een IJ-card zijn weg het pand in vervolgen, ook nadat de studenten en een docent hun beklag hadden gedaan bij wel aan hun uniform herkenbare beveiligers. Mare heeft bij andere bronnen dit verhaal kunnen bevestigen.

In een statement op de website ('Wat we doen om medewerkers en studenten veilig te laten werken en studeren', 29 augustus) geeft de universiteit weliswaar toe dat er 'beveiligers in burgerkleding' worden ingezet, maar staat niet dat zij ook fotograferen.

'In de afgelopen periode heeft zich een aantal incidenten voorgedaan', aldus de verklaring. 'Zo hebben wij personen waargenomen die niet op onze campus thuishoren. Het is vanzelfsprekend niet de bedoeling dat onbevoegden en mensen met verkeerde bedoelingen op onze campus kunnen komen.'

Wat gebeurt er met de foto's? Universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke laat weten dat 'als een medewerker een foto maakt van een vermoedelijke overtreding van een huisregulering, dan valt die foto onder dezelfde privacybescherming als de beelden van een beveiligingscamera. Dit houdt in dat beelden binnen 28 dagen moeten zijn verwijderd, tenzij zich op de beelden een onopgelost incident bevindt, dan mag dit langer worden bewaard.'

'De gemaakte beelden bewaren we op één plaats op de universiteit, onder dezelfde condities en beveiligingsmaatregelen als veiliggestelde camerabeelden.'

Of de universiteit überhaupt beveiligers in burger mag inzetten is niet onmiddellijk duidelijk. Volgens de wet moeten alle medewerkers van particuliere beveiligingsorganisaties een herkenbaar en door de minister goedgekeurd uniform dragen. Daar mag van worden afgeweken, maar alleen als de aard van het werk dit rechtvaardigt en noodzakelijk maakt én er een ontheffing is van de afdeling korpschefzaken van de politie. Mare vroeg de universiteit of die ontheffing er is. Volgens Van Overbeeke is dat het geval: 'De beveiligers die dit mogen hebben een beveiligingspas die afwijkt van de pas van een beveiligers die wel een uniform moet dragen.'

Ook zou voor heimelijke beveiliging er mogelijk toestemming gevraagd moeten worden aan de ondernemingsraad van de universiteit, te weten de personeelsgeleding van de universiteitsraad.

Is dat gebeurd? Ondanks herhaalde pogingen wil Overbeeke niet bevestigend dan wel ontkennend antwoorden. In plaats daarvan zegt ze: 'De UR is regelmatig geïnformeerd over het opschalen van beveiliging. Ook hebben we hierin zo goed mogelijk de medewerkers en studenten betrokken door middel van gesprekken en communicatie op de website. Dit laatste blijft wel een punt van aandacht, omdat je juist met het oog op diezelfde veiligheid niet alles kunt vertellen. We willen hierover vanzelfsprekend juist richting de medewerkers, studenten en bezoekers die we zo graag willen beschermen, zo open mogelijk zijn.'

Van Overbeeke voegt ook toe dat studenten en medewerkers mogen weten wie de beveiligers in burger zijn, omdat zij 'dreigingen van buitenaf' observeren.

De Haagse Stadsparij heeft in de gemeenteraad vragen gesteld over het beveiligingsbeleid van de universiteit. De partij wil onder andere van het college van B&W weten of de gemeente op de hoogte was van het beveiligingsbeleid en of de gemeente hierover in contact is geweest met de inlichtingen-afdeling van de politie.

Esma heeft naar aanleiding van de verhalen die ze heeft verzameld een Woo-verzoek ingediend bij de universiteit om openheid te krijgen over het veiligheidsbeleid.

Beveiliging ligt vaker onder vuur

Het is niet de eerste keer dat de beveiliging van het Haagse Wijnhavengebouw onder vuur ligt. Vorig jaar november achtervolgden universitaire beveiligers studenten en medewerkers die naar een Pro-Palestina-betoging op weg naar huis waren op straat en zelfs tot in een kledingwinkel. Een onderzoek naar dit omstrepen optreden door onderzoeksbureau Berenschot is nog steeds niet voltooid.

Later die maand werd het Wijnhavengebouw enkele dagen gesloten wegens een 'externe dreiging'. Ondanks herhaaldelijke vragen heeft de universiteit nooit willen ophelderen wat die dreiging concreet voorstelde. Sindsdien zijn er in verschillende universiteitsgebouwen incidentele, en in het Wijnhavengebouw en het Kamerlingh Onnes Gebouw structurele, toegangscontroles. Afgelopen april riepen studenten en medewerkers in een petitie (die ruim achthonderd keer werd ondertekend) op om deze strenge maatregelen te beëindigen.

Wat John Quincy Adams (1767 – 1848) ook deed, het was nooit goed genoeg. Van jongs af aan leed de ‘sombere misantroop’ die de zesde president van Amerika zou worden aan prestatiedruk en depressies. Maar als Leidse student moet hij even gelukkig zijn geweest.

DOOR HANS KLIS

John Quincy Adams, op een foto gemaakt in maart 1843. Foto Sotheby's

Alleen een zwart met witte letters bedrukt bord, ter grootte van een A4'tje, net naast de deur verraadt de historische waarde van het verlepte studentenhuys op de hoek van de Diefsteeg en de Langebrug. De rood-oranje verf op de bakstenen laat op plekken de witte laag eronder zien. De houten kozijnen bladeren af. Op sommige plekken zitten de vensterbanken zelfs los, laat een buurman zien die er een hele balk met één hand uittrekt.

Het 'Voormalig huis van John Quincy Adams' heeft dan wel een officieel ANWB-bordje, het ziet er niet bepaald uit als een toeristentrepleister. Ik passeerde het pand tijdens mijn eigen studententijd ontelbare keren: op weg naar colleges in het Lipsius-gebouw, de vele biertjes met vrienden in stamcafé Estaminet Schommelen, voor de afhaalmaaltijd bij de Woo Ping of - enigszins verwaald - naar Café Roebels voor een laatste ronde Zwerferts om een stapavond af te sluiten.

Zonder het te weten liep ik in de twee eeuwen oude voetstappen van John Quincy Adams (JQA), de zesde president van de Verenigde Staten.

Pas na het schrijven van mijn nieuwe boek *Help, de president is gek geworden* kreeg Langebrug 45 een warme plek in mijn hart. Omdat ik het zo te doen had met JQA. Naast een van de vele Amerikaanse presidenten die vermoedelijk worstelde met mentale gezondheid, is hij een voorraanstaande alumnus van de Universiteit Leiden en ook een van de grootste slachtoffers van prestatiedruk *avant la lettre*. Het was namelijk niet makkelijk om een Adams te zijn.

Alleen hier kon JQA even kind zijn

Het huis waarin de tweede en zesde president van Amerika hebben gewoond, op de hoek van de Diefsteeg en de Langebrug. Foto Hans Klis

Voor zijn strenge ouders - advocaat en toekomstig tweede president van Amerika, John Adams, en moeder Abigail - was JQA een doek waarop zij hun eigen torenhoge ambities schilderen. Al voor zijn tiende las hij Griekse filosofen, Romeinse redenaars en eigentijdse Europese denkers in de oorspronkelijke talen. Hiermee drilden zijn ouders de door hun zo vereerde waarden van burgerschap, patriotisme en opoffering in zijn hoofd.

'Omdat de toekomstige omstandigheden in Uw land mogelijk nieuwe oorlogen vereisen', schreef vader Adams aan zijn tienjarige zoon in 1777, 'wil ik Uw gedachten al vroeg op dergelijke studies richten, die U de meest solide instructie zullen opleveren'. Het moest JQA duidelijk zijn dat zijn leven in het teken stond van 'deugdzaamheid', 'excelleren' en zich vooral niet bezig te houden met frivoliteit. JQA was bestemd voor grootsheid, koste wat het kost.

Vader John Adams was een briljante advocaat, Founding Father en een van de opstellers van de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring. In die hoedanigheid werd Adams senior in 1777 benoemd tot een van de diplomaten die in Parijs een bondgenootschap moest bemiddelen in de strijd tegen de Britse overheerser. En de elfjarige JQA moest met hem mee. Want zo vond zijn vader, hij zou in Europa meer leren dan in hun provinciale uithoek van Massachusetts. Na zes hachelijke weken op zee in hartje winter, achtervolgingen en bloederige beschietingen door Britse oorlogsschepen, bereikten vader en zoon eindelijk Frankrijk. Zelfs getraumatiseerd door de reis, mocht JQA niet vergeten dat hij bestemd was voor hogere doelen. 'Hoeveel ik ook van je

universiteit aan de Europese top.'

Met hun veeleisende moeder aan de andere kant van de oceaan, hun vader schipperend tussen het politieke centrum in Den Haag en de geldschietters in Amsterdam, proefden de twee jonge broers voor het eerst van hun leven vrijheid. Zonder de constante vermaningen en lessen over deugdzaamheid wijdde de dertienjarige JQA zijn dagen in Leiden naast rechten aan zijn echte passies: literatuur en poëzie.

In Leiden kon JQA ook eindelijk een beetje kind zijn. Terwijl heel de binnenstad plezier maakte op het ijs van het Rapenburg en de Nieuwe Rijn, vroeg hij zijn vader om 'een paar schaatsen'. Eerst weigerde de patriarch, die bang was dat zijn zonen hun tijd zouden verspillen aan frivoliteiten. Maar na een diepe intellectuele overpeinzing ging hij overstag. Schaatsen leerde de mens ook 'gratie, elegantie en zelfbeheersing' - eigenschappen die de licht ontvlambare Adams zelf ontbeerde.

De tijd die JQA doorbracht in Leiden was van onschatbare waarde voor zijn latere carrière, zeker als ambassadeur in Holland en een van de invloedrijkste ministers van Buitenlandse Zaken in de Amerikaanse geschiedenis. De Republiek was een belangrijke barometer voor de sfeer in Europa na de Franse Revolutie.

Toch zou zijn verblijf in Leiden maar kort duren. Al na een half jaar werd hij als vertaler en assistent meegestuurd met de nieuwe Amerikaanse ambassadeur aan het Russische hof. Frans was daar namelijk de voertaal, en dat sprak JQA vloeiend. 'Om je blikveld te verbreden en je gedachten over de Natuur te vergroten', schreef zijn vader hem, 'moet je deze kans niet verwaarlozen'. De barre reis naar Rusland, ging niet in JQA's koude kleren zitten. Jaren later beklagde hij zich bij zijn moeder: 'Als U had geweten welke gevaren ik trotseerde, en waar ik door de genade van de voorzienigheid aan heb kunnen ontsnappen, dan denk ik dat geen van jullie de moed had gehad om mij daaraan bloot te stellen.' Zijn hele leven lang - tot aan hun dood - bleven JQA's ouders hem bekritisseren en zijn loopbaan uitstippelen. 'Als je niet aan de top terechtkomt', schreef zijn vader hem in 1794 nadat zijn zoon ambassadeur in Holland was geworden, 'dan komt dat door jouw eigen luiheid, slordigheid en koppigheid'. Wat JQA ook deed, het was nooit goed genoeg. Het is niet vreemd dat Adams zich ontwikkelde tot een introverte en depressieve volwassene. 'Een sombere misantroop', zo beschreef hij zichzelf. Hoewel hij werd klaargestoomd voor het presidentschap, ontbrak het JQA uiteindelijk aan politieke instincten, empathie en flexibiliteit. Dus toen hij tweehonderd jaar geleden in een, net als dit jaar, zwaar bestreden verkiezing tot president werd verkozen, was zijn presidentschap gedoemd tot mislukken. Hij had de top bereikt, maar vier jaar lang sjokte hij doodongelukkig en depressief door het Witte Huis.

De dood van zijn ouders en zijn verlies in de verkiezingen van 1828 leken als bevrijding te komen. JQA groeide uit tot een felle tegenstander van slavernij in het Huis van Afgevaardigden en in de rechtszaal.

Staan voor het typische Leidse studentenhuys, achenebbij en verlept, is het troostend om te denken dat de zesde president van de Verenigde Staten hier rondom de Langebrug een paar van de mooiste dagen van zijn leven meemaakte. Net als ondergetekende.

Hans Klis, *Help, de president is gek geworden. Een geschiedenis van de vele Amerikaanse presidenten met een psychische aandoening*. Meulenhoff, 336 pgs, €22,99. Verschijnt op 19 september

Niet alleen bij Trump zit een steekje los

Tijdens desastreuze debatten bevestigde Joe Biden vermoedens over zijn mentale gesteldheid: hij zou niet in staat zijn om de Verenigde Staten nog eens vier jaar te besturen. Al sinds de politieke opkomst in 2015 denken veel Amerikanen dat er aan Donald Trump ook een behoorlijk steekje loszit - ook zijn eigen medewerkers.

Journalist, voormalig Amerika-correspondent en oud-Mare-stagiair Hans Klis beschrijft in zijn boek *Help, de president is gek geworden* hoe bijna alle presidenten in de Amerikaanse geschiedenis worstelden met mentale aandoeningen, zoals depressie, bipolaire stoornissen, verslavingen en angst-aanvallen.

Zijn geschiedenis van tweehonderd jaar presidentiële psychische aandoeningen (van onder anderen Thomas Jefferson, Woodrow Wilson, George Washington en Ronald Reagan) laat zien: het zijn net mensen.

houd,' schreef zijn moeder kort na zijn aankomst in Europa, 'ik heb liever dat je een graf in zee had gevonden, of dat je eerder gestorven was, dan dat je een immoreel losbandig of genadeloos kind wordt.'

Voor vader en zoon wachtte in Parijs enkel teleurstelling, tijdens hun reis was het bondgenootschap met Frankrijk al beklonken. Tussen 1778 en 1780 reisde JQA twee keer heen en weer tussen de continenten. Bij het laatste bezoek kwam ook zijn jongere broer Charles mee. Op een eliteschool studeerden ze Frans, Latijn, muziek, dans en schermen. Vader John, die mogelijk leed aan een bipolaire stoornis, maakte zich echter met zijn botte, uiterst ondiplomatieke gedrag tot *persona non grata* aan het Franse hof. Het drietal verkaste noodgedwongen naar de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën. In Amsterdam probeerde de patriarch broodnodige staatsleningen te regelen bij zuinige Hollandse bankiers.

JQA en zijn broer Charles werden ingeschreven bij de Latijnse School aan de Singel bij het Muntplein. De strenge lijfstraffen die ze daar hanteerden, zorgden ervoor dat vader Adams hen al snel aan de zorg van een Amerikaanse geneeskundestudent in Leiden toevertrouwde, een bewoner van Langebrug 45.

De twee kinderen, elf en dertien jaar oud, maar bedreven in Frans en de klassieke talen, werden begin januari 1781 ingeschreven bij de Universiteit Leiden voor een studie rechten. 'Het is hier veel goedkoper dan in Amsterdam, de lucht is oneindig keer zuiverder, het gezelschap en de conversatie beschaafder', schreef vader Adams tevreden aan zijn vrouw. En niet onbelangrijk: 'Wetenschappelijk gezien staat de

De aangekondigde bezuinigingen door Kabinet-Schoof op het hoger onderwijs zullen historisch negatieve gevolgen hebben en leiden tot onherstelbare schade op het gebied van innovatie. Dat zei collegevoorzitter Annetje Ottow maandag tijdens de opening van het academisch jaar.

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO TACO VAN DER EB

‘Bezuinigingen zullen samenleving diep raken’

Collegevoorzitter Annetje Ottow bij de opening van het academisch jaar

Nadat het gebruikelijke ‘lo vivat’ in de Pieterskerk klinkt en het daaropvolgende geroezemoes langzaam sterft, neemt collegevoorzitter Annetje Ottow als eerst het woord. ‘We staan aan de vooravond van grote veranderingen in het hoger onderwijs’, zegt ze, doelend op de ‘ingrijpende bezuinigingen’ van het kabinet die ‘de gehele Nederlandse kenniseconomie en daarmee de Nederlandse samenleving diep zullen raken’.

Om aan te tonen hoe belangrijk wetenschap voor de overheid is, staat de opening van het academisch jaar in het teken van ‘Science for Policy’. ‘Onze wetenschappelijke kennis op allerlei thema’s delen wij met de overheid en in het bijzonder beleidsmakers’, aldus Ottow. ‘Hoe de overheid deze kennis kan toepassen in het beleid, maar ook hoe ze optimaal gebruik kan maken van al deze kennis.’

Volgens rector Hester Bijl draagt de universiteit niet alleen in kennis bij aan beleid. ‘Volgens een steekproef op LinkedIn werkt 18 procent van de alumni bij de overheid en dat heeft te maken met onze indeling van het onderwijs.’

Hoofdspreker Corien Prins, voorzitter wetenschappelijke raad voor regeringsbeleid, moedigt wetenschappers aan om ‘te snuffelen aan hoe je wetenschap met beleid verbindt’. En om, naast al het internationale onderzoek, ook onderzoek te doen naar typisch Nederlandse uitdagingen om beleid meer te kunnen ondersteunen. ‘Het is niet aan de wetenschap om de politieke koers te bepalen’, aldus Prins. ‘Toch staan we als wetenschappers, docenten en studenten niet slechts aan de zijlijn. Wetenschappers spelen een cruciale rol in het vermogen van politici en beleidsmakers om keuzes te maken die gebaseerd zijn op betrouwbaar onderzoek en expertise.’

Om dit te illustreren vertelt Ottow over Marianne Frank, Leidse stadsriminoloog. ‘Frank onderzoekt waarom mensen in de stad zich niet veilig voelen op straat, zet de uitkomsten op een rij, gaat in gesprek met de gemeente en kijkt welke beleidsadviezen voor de hand liggen. Een prachtig voorbeeld van “Science for Policy”, waar de stad en haar burgers direct de voordelen van ondervinden.’ Dit laat volgens Ottow zien dat Leiden ‘een universiteit wil zijn die midden in de samenleving staat en die verantwoordelijkheid en zelfs de plicht voelt om intensief mee te denken bij kwesties als stikstofproblematiek, de uitdagingen in de zorg, de democratische rechtsstaat, veiligheid en een goed functionerende rechtspraak.’ De bezuinigingen zullen ingrijpende gevolgen hebben voor de aanpak van de grote uitdagingen van deze tijd, waarschuwt ze.

En dat is niet het enige gevaar. ‘De Nederlandse universi-

teiten worden daarnaast gedwongen heel wat bacheloropleidingen naar het Nederlands om te zetten. Internationale talenten, medewerkers en studenten, die wij ontzettend hard nodig hebben, zullen hierdoor voortaan buiten onze landsgrenzen gaan zoeken naar een baan of studieplek.’

Dat soort maatregelen leidde in andere landen al eerder tot problemen. ‘In Denemarken probeert men met man en macht het tij te keren en in het Verenigd Koninkrijk dreigen verschillende universiteiten letterlijk om te vallen.’

De onderwijsprijs ging dit jaar naar Pieter Slaman, universiteits- en onderwijshistoricus, die omhoog veerde in zijn stoel toen hij te horen kreeg dat hij de prijs in ontvangst mocht nemen. ‘In collegezalen stoken wij elke dag een vuur’, zei hij in zijn dankwoord. ‘De studenten slepen de brandstof aan uit alle windstreken.’

Ook de reiskostenvergoeding kampt met vertragingen

De Faculteit Governance and Global Affairs wil dat het college haast maakt met het verhogen van de reiskostenvergoeding. ‘Het gaat maar om één vraag: kan de vergoeding per kilometer omhoog?’

DOOR VINCENT BONGERS

De ondermaate reiskostenvergoeding van de Universiteit Leiden leidt al jaren tot ergernis bij medewerkers. De universiteit biedt een reiskostenvergoeding van 7 cent per kilometer met een maximumbedrag van 45 euro per maand. Dat is laag vergeleken met de meeste andere universiteiten.

De universiteitsraad drong in 2023 bij het college met succes aan op verhoging. Er komt een nieuw zogeheten mobiliteitsbeleid.

‘Het verloopt allemaal wat verwarrend’, zei personeelsraadslid Annemarie Bouwman tijdens de faculteitsraadsvergadering van FGGA. ‘Wij hebben begrepen dat er meerdere mogelijkheden zijn besproken om de mobiliteitsregeling aan te passen. Het college is echter niet erg transparant over welke variant het wordt. Kan het faculteitsbestuur meer duidelijkheid geven?’ ‘Het plan is dat we een mobiliteitsapp krijgen’, vertelde Niels Laurens, de portefeuillehouder bedrijfsvoering. ‘De reiskostenvergoeding die je automatisch bij je salaris kreeg, wordt vervangen door een systeem waar je meerdere zaken kunt aanvinken, of juist uitzetten.’ Bouwman vond die uitleg niet afdoende. De app zelf is niet het belangrijkste, stelde zij. ‘Er kunnen vast nuttige functionaliteiten in zitten voor medewerkers. Maar de vraag die al een tijd gesteld wordt door de medewerkers: kan de vergoeding per kilometer omhoog? Dat is waar mensen behoefte aan hebben.’

Laurens bevestigde dat de reiskostenvergoeding zal stijgen. ‘Dat zit in het pakket. De aanbesteding voor de app loopt, zover ik weet. Het college heeft in de begrotingshandleiding al geschreven dat we rekening moeten houden met een half procent extra aan salarislsten vanwege de nieuwe regeling.’

De faculteiten moeten namelijk zelf de verhoging van de reiskosten betalen. Een aantal faculteiten heeft het echter al financieel moeilijk, dat maakt het verhogen van de vergoeding lastiger.

Interim-decaan Koen Caminada schetste dat FGGA er financieel ‘iets gunstiger’ voor staat dan andere faculteiten. ‘Rechten en Geesteswetenschappen kennen bijvoorbeeld financiële problemen. Ik kan me voorstellen

dat daar andere keuzes worden gemaakt dan hier. We zijn voorvechters van verhoging maar willen niet te veel pushen, want we moeten het wel allemaal kunnen betalen. De faculteiten moeten elkaar ook vasthouden.’ ‘Ik heb het idee dat dit onderwerp geen prioriteit krijgt’, zei Bouwman. ‘Ik zit nu drie jaar in deze raad en het speelt nog steeds, en waarschijnlijk daarvoor ook al. En nu wordt er blijkbaar heel veel geld uitgegeven aan een mooie mobiliteitsapp...’

‘Ik snap de frustratie, en zou graag willen dat het gisteren al geregeld was’, reageerde Caminada. ‘Blijkbaar is het nog niet gelukt. Op dit onderwerp kunnen we elkaar als raad en bestuur echt vinden. Onze mogelijkheden als individuele faculteit zijn alleen bescheiden.’

Master Cyber Security trok te weinig studenten om te kunnen networken

De Faculteit Governance and Global Affairs stopt met de executive master Cyber Security. De niet door het ministerie bekostigde opleiding trekt te weinig studenten.

‘Het is een ontzettend mooie opleiding’, zei vice-decaan Maarja Beerkens. ‘Maar we gaan er wel mee ophouden. De opleiding trekt niet genoeg studenten.’

Er is besloten de instroom in februari 2026 definitief op te schorten. Executive masters worden niet bekostigd door de overheid. Studenten zijn vaak professionals die al in de sector werken. De faculteit probeert met dit soort opleidingen geld te verdienen.

‘In 2023 begonnen acht studenten aan de opleiding’, aldus Beerkens. Na veel ‘extra aandacht en energie voor werving’ was dat in 2024 opgelopen tot elf studenten. Vanwege deze lage instroom kost de opleiding de faculteit juist geld.

Studenten vinden networken en elkaar leren echter ook erg belangrijk. Omdat de groep zo klein is, is daar minder sprake van en dat is volgens de deelnemers teleurstellend. Bovendien kan de onderwijscapaciteit beter gebruikt worden in de nieuwe bachelor ‘Cybersecurity and Cybercrime’ die in 2025 van start gaat. ‘Dit is een goed moment om te stoppen. We zien het niet als een triest verhaal.’

Rechten bezuinigt op PhD-plekken

De faculteit Rechten moet flink bezuinigen en gaat de komende jaren het aantal promovendi met de helft verminderen.

DOOR VINCENT BONGERS

In de faculteitsbegroting voor 2025-2029 zijn de verwachte bezuinigingsplannen die in het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet nog niet verwerkt. Waarschijnlijk gaat het om een bezuiniging van een miljard euro. Pas op Prinsjesdag, 17 september, komt daar meer helderheid over.

In de begroting staat wel dat ‘de vuistregel is dat tien procent van de bezuinigingen op het wetenschappelijk onderwijs voor rekening komt van de Universiteit Leiden’.

Maar ook zonder de besparingen van onderwijsminister Eppo Bruins heeft Rechten de nodige financiële problemen. Er zijn tekorten ontstaan door tegenvallende universitaire bijdragen. De voornaamste oorzaak is dat er fors minder studiepunten worden behaald, doordat er veel meer studenten vroegtijdig uitvallen dan verwacht. De faculteit moet maatregelen treffen om de voorlopig aanhoudende tekorten op te vangen. Veel instituten hebben ervoor gekozen promotieplekken voorlopig niet in te vullen. ‘Binnen het wetenschappelijk personeel is er een scherpe daling in het aantal promovendi’, staat er in de begroting. In 2024 zijn er nog 80,5 fte aan promovendi aan de faculteit verbonden. In 2026 zakt dat naar 58,2 en in 2028 zelfs naar 42,2. Personeelsraadslid Roel Becker vond deze ontwikke-

ling zorgelijk. ‘Ik begrijp op zich heel goed dat de instituten dit doen, want het zijn tijdelijke contracten. Tegelijkertijd hadden wij de afgelopen periode heel veel moeite om UD’s te vinden. Als je minder promotieplekken hebt, dan leid je ook minder potentiële UD’s op.’ Dat kan op de langere termijn problemen opleveren. ‘Heeft het bestuur beleid om ervoor te zorgen dat we wel mensen blijven opleiden?’

Personeelsraadslid Lara Hartman-Ohnesorge zag het probleem ook: ‘Het aantal promovendi vermindert met de helft. Een grote zorg is de combinatie van minder medewerkers en een stijgende werkdruk. Komt er specifiek nieuw werkdrukbeleid voor de instituten? Hoe gaan we dit opvangen?’

‘Het is belangrijk te voorkomen dat we over een aantal jaar in dezelfde problematiek zitten als het gaat om het vinden van UD’s’, reageerde Gertjan Boshuizen, de directeur bedrijfsvoering. ‘We zijn nog aan het worstelen met hoe we dat gaan vormgeven. Het hangt er ook vanaf hoe hard het gaat met de maatregelen van het kabinet. Als die keihard zijn, dan is het moeilijk om te sturen.’

‘We begrijpen de zorgen’, stelde vice-decaan Jan Crijns. ‘Er zijn afdelingen die moeilijk UD’s kunnen vinden. Maar er zijn ook afdelingen die juist veel respons krijgen op UD-vacatures. We gaan een adviesgroep instellen die per afdeling gaat kijken wat deze ontwikkelingen betekenen voor het personeelsbeleid. Uiteindelijk moet je ervoor zorgen dat elke afdeling het werk kan blijven doen. Hopelijk kunnen we met andere geldstromen nog een beetje bijsturen.’

Ongrijpbare fantoompijn bestrijden

Is fantoompijn te voorkomen door een extra ingreep tijdens een amputatie? Die vraag wil het LUMC Zenuwcentrum de komende jaren beantwoorden.

DOOR ELSE VAN DER STEEG

Tijdens een amputatie worden zenuwen afgesneden', vertelt Justus Groen. 'Vanuit dat zenuwende kan een litteken ontstaan. Dat veroorzaakt pijnklachten bij ongeveer de helft van de geoperreerde mensen. Wij sluiten de zenuwen aan op nog aanwezig spierweefsel, waar ze kunnen ingroeien en weer een functie krijgen. Dat voorkomt dat er een zenuwlitteken kan ontstaan.'

De ingreep op zich is niet erg ingewikkeld, vertelt de neurochirurg bij het Zenuwcentrum LUMC en Alrijne Groen, en het is wetenschappelijk bewezen dat het werkt ter behandeling van zenuwpijn. Op deze manier past hij de zogeheten *targeted muscle reinnervation* ook al toe, maar, vertelt hij, het kan dus ook preventief worden ingezet. 'Enkele kleine Amerikaanse onderzoeken laten zien dat het kan werken, maar het is nog niet eerder zo gestructureerd onderzocht.'

De zenuw meteen opnieuw aansluiten klinkt als een logische vervolgstap, maar het is nog niet de gebruikelijke aanpak. Waarom niet? Groen: 'Een amputatie is een soort levensreddende operatie, waarbij mensen in nood zijn, bijvoorbeeld omdat ze een voet dreigen te verliezen. Maar zenuwpijn ontwikkelt zich pas na langere tijd, want dat zenuwlitteken moet zich eerst vormen.'

Die pijn ontstaat dan ook pas vanaf drie à vier maanden na de operatie. 'Patiënten zijn dan in principe niet meer bij de chirurg onder controle, maar komen bij de revalidatiearts of pijnpoli. Ze zijn bij ons niet meer zo in beeld. Dan is de ernst voor degene die de operatie doet niet direct duidelijk. Die patiënten belanden vaak op pijnpoli's of worden voor gek verklaard, gaan naar zelfhulptrainingen en leren om te gaan met de pijn. En dat terwijl zenuwchirurgie voor zenuwpijn best effectief is, 75 procent van de mensen heeft daar baat bij.'

Door preventief de zenuwen aan te sluiten, zou meer leed achteraf voorkomen kunnen worden. Groen voert de operatie nu vaak uit ter behandeling van de pijn: 'Als je het later doet kun je de oorzaak van de pijn aanpakken: het zenuwlitteken wegnemen en de zenuw aansluiten of inbedden. Je voelt je een heel *binkie*: we hebben het opgelost, maar soms komen patiënten later weer terug en dan hebben ze alsnog pijn.' De pijn heeft zich genesteld in de hersenen en het ruggenmerg. De pijn is als het ware in het centraal zenuwstelsel geëst en chronisch geworden.' Daar valt echt nog wel wat op te verbeteren, vindt Groen. 'Misschien is de amputatievraag een goed voorbeeld: waarom gebeurt die preventieve behandeling niet bij alle amputatieoperaties? Het heeft ermee te maken dat iedereen zijn eigen vak heeft. Als een vaatchirurg een amputatie doet, ligt de focus

op goede doorbloeding, niet op de zenuwen. De ene patiënt gaat vervolgens naar de revalidatie, een ander belandt bij de pijnpoli, dat versnipperd. In deze studie werken we daarom samen met vaatchirurgen, zenuwchirurgen, pijn dokters en revalidatieartsen.' Het onderzoek richt zich ook op het kosten-batenresultaat van de ingreep. 'De operatie is als je het combineert wel duurder want het duurt langer en er is een extra chirurg bij aanwezig. Maar je voorkomt levenslang extra bezoeken aan de pijnpoli en patiënten zitten hopelijk voor minder lange tijd ziek thuis.'

De financiering voor het onderzoek is rond, de studie ligt nu voor goedkeuring bij de METC (Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek). 'Er is heel weinig funding voor onderzoek naar pijn. En dat terwijl er meer dan 2,5 miljoen mensen in Nederland lijden aan chronische pijn, vijf procent daarvan is zenuwpijn. Je hebt geen ziekte-specifieke fondsen voor pijn zoals er bijvoorbeeld het kwf is voor kanker. Verder is het onderzoeksveld redelijk versnipperd. Er is niet veel research naar pijn gedaan, en als het al wordt gedaan zijn het geen grote groepen.' 'Daar komt bij dat pijn niet te zien is in de samenleving: je kan pijnpatiënten niet aanwijzen op straat. Verder is het misschien iets vervelends om over na te denken, het kan iedereen overkomen. Omdat het zo ongrijpbaar is, is het fascinerend maar dat maakt het ook ontzettend moeilijk op te lossen.'

Hoe optimistisch hij ook is, Groen heeft wel een kanttekening: 'Deze operatie is geen panacee, de ingreep werkt niet voor alle soorten zenuwpijn.' Het kan helpen bij amputaties en ook bij andere zenuwletsels, zoals na operaties van de enkel of de knie, of bij glasverwondingen waarbij de zenuw helemaal door is, legt hij uit. Bij pijn door ander letsel is een andere aanpak nodig.

'Het is dus geen oplossing voor alles, maar het biedt wel hoop, zeker ook op het gebied van samenwerking. De uitkomst van het onderzoek laat nog even op zich wachten, namelijk tot 2028, maar we verwachten dat dit veel mensen zonder pijn zal opleveren.'

Hoe het vogelgriepvirus kanker kan genezen

De Rotterdamse hoogleraar Casper van Eijck ontwikkelde een opmerkelijke behandeling tegen alvleesklierkanker. 'Je kunt je erbij neerleggen of je schouders eronder zetten.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAM
FOTO TVBV/BNNVARA

Alvleesklierkanker bestrijden met een injectie van het vogelgriepvirus, dat klinkt natuurlijk krankzinnig. Maar niet voor Casper van Eijck. In de documentaire *Tegengif* is te zien hoe de hoogleraar chirurgie en voormalig clubarts van Feyenoord, deze nieuwe behandelmethode ontwikkelt. De film wordt donderdag 12 september vertoond in Het Kijkhuis als onderdeel van Studium Generale. Na afloop zal Van Eijck via een online-verbinding vragen van het publiek beantwoorden. De behandelmethode is niet zomaar uit de lucht komen vallen, vertelt Van Eijck, die al dertig jaar verbonden is aan het Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam. Hij raakte geïnspireerd door het opmerkelijke verhaal van een veearts die zichzelf injecteerde met het Newcastle Disease-virus, in de volksmond bekend als vogelgriep, om zichzelf zo tegen alvleesklierkanker te behandelen. Zeker negentig procent van de mensen met al-

vleesklierkanker overlijdt na de diagnose binnen drie tot zes maanden, maar de veearts bleef na zijn diagnose nog zeven jaar in leven. 'Dit moeten we onderzoeken, dachten we.'

Alvleesklierkanker is de meest dodelijke vorm van kanker en een belangrijke doodsoorzaak in Nederland. 'Dan kan je twee dingen doen: je kunt je daarbij neerleggen en uithuilen, of je kunt de schouders eronder zetten en proberen er wat aan te doen. En dat laatste, zo zit ik in elkaar.'

In Nederland zijn de enige behandelingen chemotherapie, bestraling en operaties, waarvan de twee eerste slechts in twintig procent van de gevallen aanslaan. 'Maar in landen als Cambodja, Taiwan en China is het heel gebruikelijk om kanker met virussen te behandelen.'

Hoe werkt dat precies? 'Normaal gesproken heeft een cel aangeboren immuniteit om het ingespoten virus er weer uit te werken, maar een kanker cel heeft dat niet. Het virus gaat zich dus delen in de tumorcellen die daardoor kapot gaan en daarna door het immuunsysteem worden aangevallen. Dat is prachtig.'

Maar een behandelmethode als deze mag niet zomaar van start gaan. Zo waren er lange tijd nog ethische bezwaren tegen. 'Je moet natuurlijk heel zorgvuldig omgaan met dat virus en zorgen dat het geen besmettingen oplevert bij andere patiënten, of bij dieren. Daarnaast moet je zorgen dat het virus niet muteert, dan bestaat de kans dat er ineens een heel agressief virus uit een laboratorium rondwaart. We zijn nu bezig om de vergunningen aan te vragen en om de eerste proefbatches te gaan maken, zodat we hopelijk volgend jaar de eerste patiënten kunnen behandelen.'

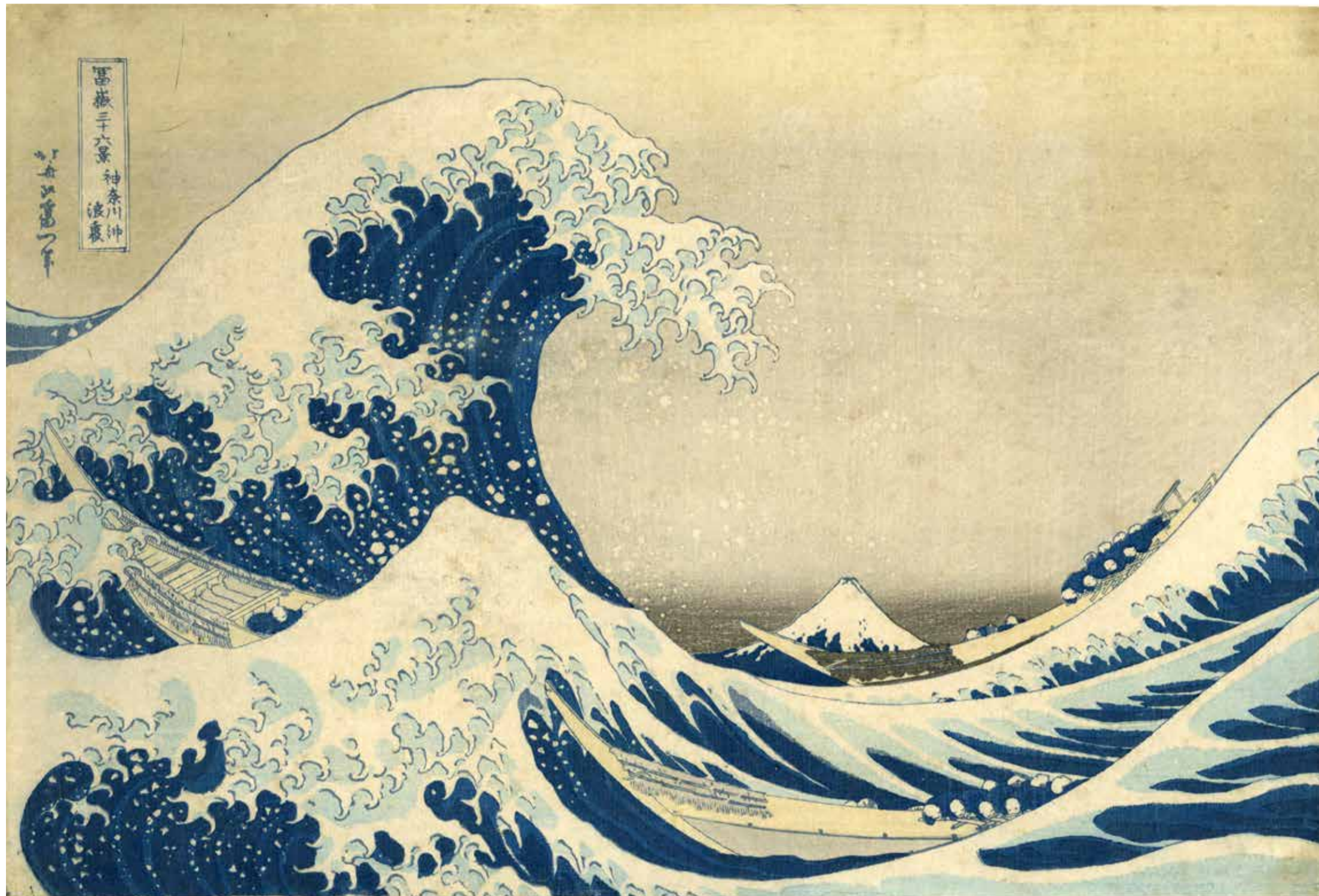
Waar het normaliter twintig jaar duurt om een behandeling in gebruik te nemen, is het hem

straks in iets meer dan vijf jaar gelukt. 'Het gaat natuurlijk niet snel genoeg, omdat je iedere dag weer patiënten ziet overlijden. Maar aan de andere kant moet je ook heel zorgvuldig handelen en daar gaat gewoon veel tijd in zitten.'

Volgens Van Eijck is er in de afgelopen twintig jaar veel te weinig gedaan aan alvleesklierkanker en is er te weinig focus op patiëntgebonden onderzoeken. 'Het zijn met name onderzoeken die laten zien hoe erg alvleesklierkanker is, nou, dat weten we zo langzamerhand wel.' Volgens hem wordt er veel geld uitgegeven om te kijken hoe de zorg het best kan worden gerapporteerd. 'Nog geen twee procent van alle financiering gaat naar patiëntgebonden onderzoek, ik vind het onbegrijpelijk', zegt hij in de documentaire. Inmiddels werkt Van Eijck niet meer als chirurg en woont hij samen met zijn vrouw in Spanje. Maar het onderzoek houdt niet op. 'Het is mijn baby, die kan ik niet zomaar loslaten. Ik vind het heel belangrijk om jonge mensen te begeleiden die promotieonderzoek doen. Zo werken we ook heel nauw samen met onder andere het Leids Universitair Medisch Centrum. Ik ben dus nog niet met pensioen, tot ergernis van mijn vrouw.' Komt het eind van alvleesklierkanker ooit in zicht? 'Het is natuurlijk een beetje simpel om te denken dat je er over een paar jaar helemaal vanaf bent. Dat zal zeker niet zo zijn, maar je ziet wel duidelijk dat we kleine stapjes maken. En ik zeg altijd: veel kleine stapjes zijn op een gegeven moment een grote.'

Tegengif, Studium Generale, donderdag 12 september, Kijkhuis, 19:00 - 20:30 uur

Even duur als een kom noedelsoep

Bekend van koffiemokken, T-shirts en koelkastmagneten: de wereldberoemde ‘Grote Golf nabij Kanagawa’ van Hokusai. Twee van de eerste drukken van deze wereldberoemde golf zijn te zien in het Japanmuseum Sieboldhuis.

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

Wat in 1831 begon als de eerste van de ‘Zesendertig gezichten op de Fuji-berg’, een prentenreeks gemaakt door de Japanse Katsushika Hokusai, groeide uit tot het boegbeeld van Japan. Hoewel de andere prenten uit deze reeks ook zeker enige populariteit kennen, is dat niets vergeleken met de impact van de Grote Golf, de meest afgebeelde Japanse prent ooit. Nog niet eerder was de Grote Golf te zien in het museum, maar voor korte tijd hebben anonieme eigenaren deze prenten uit hun privécollecties uitgeleend. Wel slechts met maximaal vijf personen tegelijk en met zo min mogelijk licht om de verf te beschermen. ‘De eerste dag stonden er zeshonderd mensen in de rij’, vertelt Jim Dwingler, gastconservator van het Sieboldhuis, die de tentoonstelling heeft ingericht.

Hoe kwam Hokusai op het idee?

‘Samen met een uitgever had hij het idee om een serie landschapsprenten uit te geven met als doel er geld aan te verdienen. Waarschijnlijk aan toeristen, want er was in die tijd een enorme

binnenlandse reiscultuur.

‘Japan viel toen onder het regime van de Samurai en onder die heerschappij was er beperkte vrijheid van beweging, vooral voor vrouwen. Niemand kon het land zomaar in en niemand kon eruit, daar stond zelfs de doodstraf op. Er was alleen toegang voor Chinezen en Nederlanders, die een handelsmonopolie hadden. Zonder reispas konden de Japanners zelf niet eens van de ene stad naar de andere reizen. Maar er was een manier om de regeltjes te omzeilen, namelijk door te zeggen dat je op bedevaart was. Er werd opeens zoveel gereisd dat dorpszich zelfs gingen specialiseren in het maken van souvenirs. ‘Vooral naar de heilige Fuji-berg werd veel gereisd. Er waren in het land zelfs Fuji-verenigingen, er wordt gedacht dat Hokusai zelf ook lid was. Het was slim om daar iets commercieels mee te doen. De prenten werden uiteindelijk zo populair dat ze er nog tien gezichten aan toe hebben gevoegd, dus eigenlijk zijn het er 46. Hoeveel ze er aan verdiend hebben, is onbekend. Wel weten we dat in die tijd zo’n prent ongeveer even duur was als een kom noedelsoep.’

Waarom is dan juist deze prent zo populair geworden?

‘Het is een heel krachtig beeld. De golf heeft van die drakenklauwachtige schuimkoppen die de kracht van de natuur duidelijk weergeven. Japanners in de 19e eeuw waren bekend met het concept van natuurrampen en tsunamis. Een decennium voor deze prent uitkwam is er nog een grote overstroming geweest. ‘Maar ik denk dat deze print ook een plekje in ons gedachtegoed heeft gevuld, omdat Hokusai veel gebruikmaakte van het hele sterke Pruisisch blauw. Dat werd nog maar een paar jaar daarvoor in grote hoeveelheden beschikbaar op de markt. De prenten van voor die tijd, die blauw gebruikten, hebben vaak niet meer zulke sterke kleuren. Maar Pruisisch blauw doorstaat de tijd. Zelfs in vervaagde drukken blijft het blauw sterk aanwezig en de golf is daardoor zo’n krachtig icoon, het overspoelt het hele ontwerp. Uiteindelijk is onder Japanners niet de Grote Golf, maar ‘de Rode Fuji’ het populairste gezicht op de berg, waarvan ook een prent te zien is bij de tentoonstelling. Er wordt gedacht dat dat komt

doordat Japanners van rechts naar links lezen en ook op die manier naar afbeeldingen kijken. De compositie van de Rode Fuji is tegenovergesteld ten opzichte van die van de Grote Golf, de berg wordt namelijk aan de rechterkant gepresenteerd, en is daardoor waarschijnlijk een stuk aantrekkelijker om naar te kijken.’

Hoe is de prent gemaakt?

‘Het is een houtdrukprint en voor iedere laag wordt een nieuw houtblok gebruikt. Eerst voor de contouren en daarna worden alle kleuren stuk voor stuk uitgesneden. Dus per kleur wordt een apart blok gebruikt. In fases krijg je uiteindelijk het totaalplaatje. Ze hebben het exact zo uitgesneden dat het allemaal in elkaar past, zonder overlap van kleur. Hokusai was in die tijd ook wat bekender dus die kon de beste houtsnijders inhuren. ‘Ze hebben naar schatting uiteindelijk zo’n achtduizend tot tienduizend prenten gedrukt. Een van de prenten die wij hebben hangen komt zeker uit de allereerste batch die ooit is gedrukt. Naarmate de drukblokken vaker worden gebruikt, ontstaan er kleine beschadigingen en dan zie je breukjes in de contouren. Dat drukken ging er namelijk best ruig aan toe. Een van de prenten die nu hangt is iets ouder en er mist een stukje in de contouren van de Fuji-berg. ‘Er wordt gedacht dat er nog maar zo’n honderdvijftig tot tweehonderd originele drukken verspreid over de wereld zijn. Veel prenten zijn vervaagd of verwoest door grote branden, oorlogen en heftige aardbevingen. In Japan waren alle huizen tot de jaren 1920 van hout en grote branden waren jaarlijkse kost.’

Wat is uiteindelijk de invloed geweest van de Grote Golf?

‘Die is vrij groot. Veel van Hokusai’s tijdgenoten hebben zich laten inspireren door zijn werk. In de commerciële printkunst waren ze ook niet bang om van elkaar te jatten. Het ging allemaal om wat het publiek wilde. Ze doen het wel echt voor het geld. ‘Na de val van het Samurai-regime ging het land open voor handel met andere Europese landen en de Verenigde Staten. Er zijn honderden duizenden prenten naar Europa verscheept. Dat zorgde ervoor dat kunstenaars in Europa ook opeens nieuwe invloeden en inspiratie kregen. Impressionisten als Van Gogh en Monet verzamelden zelf ook prenten. Van Gogh heeft zelfs een aantal directe kopieën van Hokusai gemaakt die je vandaag nog in het Van Gogh-museum kunt zien. ‘Maar de Grote Golf werd ook in de popcultuur heel populair. Het wordt gebruikt in allerlei reclames, zoals die van Levi’s, maar ook voor grafieken over klimaatverandering. De Golf wordt gedrukt op T-shirts, mokken, koelkastmagneten, je kunt het zo gek niet verzinnen. Je hebt zelfs een boek over Nijntje en de Grote Golf. ‘Als mensen denken aan Japan, denken ze vaak aan de Grote Golf, en andersom. Tegenwoordig kunnen ze er zelfs echt niet meer omheen, want sinds dit jaar staat de beroemde golf zelfs op het 1000 Yen-biljet, ongeveer zes euro, en dat biljet wordt heel veel gebruikt. Japan is onlosmakelijk verbonden met de ‘Grote Golf’ van Hokusai.’

Hokusai. De Grote Golf, Sieboldhuis, t/m 29 september, €10. Gratis voor studenten van de Universiteit Leiden (op vertoon van collegekaart)

Jelmer Faber (7 februari 2002 – 23 augustus 2024)

Met grote droefheid delen wij het onverwachte overlijden van Jelmer Faber, student van de bachelor Geschiedenis en de minor Journalistiek en Nieuwe Media.

Jelmer was een gepassioneerde jongeman die, naast zijn opleiding geschiedenis, via een minor journalistiek zijn eerste stappen zette in de nieuwsmidia. Zijn docenten en medestudenten herinneren hem zich als een bijzonder opgewekte en intelligente student. ‘Jelmer was een sterk onderdeel van het redactionele team bij de minor Journalistiek. Hij had de gave om ontzettend goed met feedback om te kunnen gaan, dankzij zijn toewijding en drang om kwaliteit te leveren. En die leverde hij dan ook met zijn stukken’, vertelt zijn docent Journalistiek en Redactionele Vaardigheden Astrid Vandendaele. Jelmer zette de voorbije maanden zijn eerste stappen in de echte journalistieke wereld tijdens zijn stage bij radiozender Den Haag FM. Hij was immers altijd al geïnteresseerd in lokale media en vond het geweldig om actief met het nieuws bezig te zijn. Zijn stagebegeleider beschreef hem als een sociale en enthousiaste stagiair die snel leerde en goed binnen het team paste. Jelmers voorstel om na zijn stage te blijven werken bij de redactie werd dan ook positief ontvangen. Hij keek ernaar uit om als freelancejournalist bij Den Haag FM aan de slag te gaan, met een focus op sportverslaggeving.

Jelmer had grote ambities voor de toekomst. Na het afronden van zijn bacheloropleiding wilde hij deelnemen aan de master Journalistiek en Nieuwe Media om verder te bouwen aan zijn carrière in de journalistiek. Het verlies van Jelmer laat een diepe leegte achter bij zijn familie, vrienden, medestudenten, docenten, collega’s en iedereen die hem kende. We koesteren de herinnering aan Jelmer als iemand met een groot hart, nog grotere dromen, een heldere visie op zijn latere carrière en een onmiskenbare passie voor zijn vak.

DOCENTEN EN STUDENTEN VAN
JOURNALISTIEK EN NIEUWE MEDIA

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4,500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 15 leerlingen. Groep 4 t/m 9. Voortgezet onderwijs: *rekenen, wiskunde, brugklas vmb. *Wiskunde, biologie, 2 vmb. *Wiskunde, 3 vmb. **Leiden-Zuid**, *6 leerlingen basisonderwijs, van wie één met dyslexie. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl

Opracht/klus: 300 euro: Kun je **snel en blind meetypen** als mensen spreken? | Ben je **op 3 oktober 2024**, ongeveer **5 uur beschikbaar**? | Heb je een **laptop met Word**? | Drie keer ja? Dan is deze klus misschien iets voor jou. Het is een korte klus waarin je mee zal typen met wat er gezegd wordt. De precieze details licht ik graag nader toe als je interesse hebt. Je krijgt **300 euro voor de klus**. Je kunt contact opnemen met Yil op nummer 06-46444757.

Wie wil er **Nederlandse conversatie leren, in ruil voor Engelse conversatie**? Ik ben 68 jaar en woonachtig in Leiden. Kloosman.annemarie@outlook.com.

Vanaf 1 oktober 2024 (kan in overleg ook een andere datum zijn) bied ik mijn **appartement aan in onderhuur**. Het appartement is in **centrum Leiden**, bestaat uit: 1 woonkamer, 1 slaapkamer, keuken, badkamer, berging. **Huur: 837 euro per maand excl. gas, water en licht**. Ik zoek een **phd student of een werkend persoon met rustige leefstijl**. Graag contact opnemen: mob:0682627800 en yaelguery@yahoo.co.uk | **As of 1 of oktober 2024** (can be later as well) I sublet **my apartment in the centre of Leiden**, beautiful location. It consists of 1 livingroom, 1 bedroom, private kitchen, private bathroom, storage. **Price: 837 euro per month, not included gas, water, electricity**. I am looking for **phd student, advanced student or working person, tidy and responsible**. Contact 0682627800 and yaelguery@yahoo.co.uk

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftiendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, | +31 (0)23-5714745. info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter [@weekbladmare](https://twitter.com/weekbladmare)
Mastodon [@weekbladmare@mastodon.online](https://weekbladmare@mastodon.online)
Bluesky [@mareonline.nl](https://mareonline.nl)
Instagram [@weekbladmare](https://weekbladmare)
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
(stagiair)

Medewerkers:
Romy van den Akker | Emiel Beinema
| Lente van den Berg | Remco Breuker
| Lisa Boshuizen | Josette Daemen |
Lorenzo Gerritsen | Omar Ghaly | Pol
Koopman | Olaf Leeuwis |
Maia de Quay

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marcieëlle van der Kraan
m.w.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk,
Broek op Langedijk

Advertenties:
Bureau van Vliet b.v.
Wateringweg 129,
2031 EG Haarlem
Telefoon 023-571 47 45
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/
Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit
(voorzitter) | Frank Israel
(vice-voorzitter) | Alexander
Pleijter (secretaris) | Willem van
der Does | Annemarie Drähmann
| Nour Eldin Emara | Rosanne
Hertzberger | Zoë van Litsenburg
| Marten Jesse Pot | Hermelijn
Smits

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg,
joostmarcellis.nl
Fotografie:
Taco van der Eb | Marc de Haan
Illustraties:
Bas van der Schot | Silas.nl

‘Mijn caravan is juist heel luxe’

Locatie: Camping Stochemhoeve
Huur: €434 per maand
Grootte: 16 m² (inclusief buitentent)
Huisgenoten: 0

Hoe ben je hier terechtgekomen?

‘In maart ben ik begonnen met het zoeken van een kamer. Ik wist dat het lastig zou worden, maar niet zó lastig. Alles zat vol. Een studio in een studentenflat op ROOM.NL had wel achthonderd aanmeldingen. Ik heb op alles gereageerd wat ik zag en heb zelfs brieven uitgegeleid in Leiden, daarin stond een verhaaltje over mezelf. Er kwam niks uit. ‘Eind juli kwam mijn moeder met het idee om te gaan kamperen. Ik ben het

‘In hartje winter hoop ik hier echt niet meer te zitten’

wel gewend, want vroeger gingen we drie keer per jaar op fiets- en campingvakanties.

‘Wij hebben meteen de camping gebeld om een plek te reserveren. Mijn opa en oma waren zo lief om hun caravan aan mij te lenen. We dachten: dit wordt het maar.’

Kon je niet thuis blijven wonen?

‘Ik heb het wel overwogen. Maar als ik geluk heb, is het in totaal vier uur reistijd heen en terug naar mijn ouders. Ik weet dat ik dat niet fijn ga vinden. Ik moet dan drie dagen in de week om 06:30 op pad zijn. En ik ben geen ochtendmens.’

Hoe reageerde de camping?

‘De eigenaar vertelde ons dat meer studenten dit doen, en dat er nog acht anderen hier kamperen. Volgens hem is het ook veel handiger om een kamer te vinden. Door een paar maanden in Leiden te wonen leg je sneller contacten. Ik mag zo lang hier blijven als ik wil. In het winterseizoen moet ik wel verhuizen naar een andere plek.’

Wat voor kamer zoek je precies?

‘Ik zoek een beetje een rustige plek, geen studentenhuis met twintig andere mensen erin. Ideaal zou een studiotje zijn met een eigen keuken, maar een kamer met alleen een bed en bureau zou ik ook al prima vinden. Ik heb niet veel eisen meer, maar ik wil ook weer niet verhuizen naar een kledingkast.

‘Hospiteren past niet bij mij. Ik vind het prettig om rust te hebben op de plek waar ik woon. Als ik met andere mensen ben, trek ik naar ze toe en laat ik over mezelf heen lopen. Op een gegeven moment wordt de drukte me te veel. Dat vind ik niet fijn.’

Het is hier wel lekker rustig toch?

‘Ik vind het heerlijk. Sowieso zijn campings fijn. De sfeer is heel relaxed en het is dichtbij de stad. Ik heb een keukentje, een groot bed en een eigen wc. Het voelt als thuis.

‘Dit is juist heel luxe voor mij. In Noorwegen zijn we gaan wildkamperen. Dan heb je echt helemaal niks. Je mag overal je tent neerzetten. Wij reden rond en als we een mooie plek zagen, liepen we een stukje het bos in met wat waterflessen en eten. Plassen moet je buiten doen. Zwemmen in zee of een meer kwam het dichtst in de buurt van douchen.’

Wat doe je als je niets kunt vinden?

‘Dan blijf ik hier. Maar in hartje winter hoop ik hier echt niet meer te zitten.’